

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Кривенко Олександр Васильович кандидат юридичних наук, доцент, т.в.о командувача Національної гвардії України.

Гриценко Володимир Григорович кандидат юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України професор кафедри правознавства Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В.Вінниченка.

Юнін Олександр Сергійович кандидат юридичних наук, доцент, докторант докторантури та ад'юнктури Харківського національного університету внутрішніх справ.

Дрозд Олексій Юрійович кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративної діяльності Національної академії внутрішніх справ.

Соболь Євген Юрійович кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правознавства Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В.Вінниченка.

Шепетько Сергій Анатолійович кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу з вивчення суспільно-економічних та інших чинників, що сприяють проявам організованої злочинності Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України.

Кудря Віталій Олександрович кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри оперативно-пошукової роботи та документування підготовки Національної академії внутрішніх справ,.

Кондратенко Віталій Миколайович кандидат юридичних наук доцент кафедри конституційного, адміністративного та господарського права приватного вищого навчального закладу Кіровоградський інститут державного та муніципального управління Класичного приватного університету.

Безпалій Сергій Миколайович кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри спеціальної та фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ, майстер спорту України.

Локтіонова Вікторія Володимирівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри галузевих юридичних наук факультету права, гуманітарних і соціальних наук Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Оніщенко Богдан Петрович керівник апарату Кіровського районного суду м. Кіровограда.

ПЕРЕДМОВА

Реформування органів внутрішніх справ в Україні є невід’ємною частиною демократизації суспільного життя та побудови правової держави. Глибокі зміни соціально-економічних і політико-правових умов функціонування системи МВС України, курс нашої країни на євроінтеграцію, а отже — на чітку відповідність роботи міліції європейським стандартам правоохоронної діяльності, вимагають якісного удосконалення як самої системи управління ОВС загалом, так і системи підготовки професійного персоналу. Сучасні правоохоронці повинні відповідати світовим стандартам, бути здатними протистояти загрозам і викликам часу, бути надійними захисниками громадського порядку і спокою.

Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи. Тому сучасний співробітник міліції має бути здатний увібрати в себе та реалізувати на практиці нові знання, такі що відповідають духу часу. Тому у цьому напрямі й зорієнтовані навчальні програми з професійної підготовки майбутніх правоохоронців.

Однією зі складових частин професійної підготовки курсантів, слухачів і магістрів є тактико-спеціальна підготовка, яка повинна забезпечити їх спеціальними знаннями, навичками та вміннями організувати і вести бойові дії силами та засобами органів МВС України спільно із взаємодіючими підрозділами інших відомств як у повсякденних умовах, так і під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Вивчення курсу „Тактико-спеціальна підготовка ставить” за мету оволодіння курсантами, слухачами, магістрами знаннями з основ теорії тактико-спеціальної підготовки, методології та практики дій працівників органів МВС, що виконують службово-бойові завдання у різних умовах оперативної обстановки; засвоїти основи організації охорони громадського порядку ППСМ Украї-

ни, організаційно–правові засади ведення спеціальних операцій, порядок організації й тактику дій сил і засобів органів МВС по охороні громадського порядку в умовах складної оперативної обстановки.

Нині, на думку провідних учених, докторів юридичних наук В. П. Петкова та Ю. В. Дубка, тактико-спеціальну підготовку можна поділити на дві складові частини: тактику професійної діяльності та спеціальну тактику.

Тактика професійної діяльності містить тактику несення служби нарядами міліції (патрульної служби, Державної служби охорони), основні завдання, порядок організації і несення служби працівниками міліції з охорони громадського порядку, забезпечення безпеки, боротьби з правопорушеннями на вулицях, площах, транспортних магістралях, в інших громадських місцях.

Спеціальна тактика — це тактика дій органів, підрозділів внутрішніх справ, з'єднань, частин, підрозділів Національної гвардії України, вищих навчальних закладів МВС України за особливих умов, тобто під впливом надзвичайних обставин, які характеризуються різким ускладненням оперативної обстановки.

Розроблений навчальний посібник включає основні теоретичні положення першої складової — тактика професійної діяльності. Він розрахований на курсантів, слухачів, магістрів, ад'юнктів вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ, який ставить за мету надання курсантам, слухачам, магістрам знань, вироблення вмінь та формування навичок з предмету „Тактико-спеціальна підготовка” для подальшого застосування їх у практичній діяльності.

РОЗДІЛ 1

ВСТУП ДО КУРСУ „ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА”

1.1. ПРЕДМЕТ, ЗАВДАННЯ Й ЗМІСТ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ОВС

1.1.1. Предмет тактико-спеціальної підготовки, її зміст і завдання

Незалежна Україна послідовно впроваджує курс на укріплення законності і правопорядку. Предметом постійної турботи Верховної Ради і Президента України було й залишається укріплення правової основи, державного та суспільного життя, неухильне додержання законності і правопорядку, поліпшення роботи органів правопорядку, правосуддя, прокурорського нагляду, юстиції.

Велика роль при цьому надається діяльності органів внутрішніх справ, які повинні постійно підвищувати свою професійну майстерність, як при діях у повсякденній обстановці, так і в умовах надзвичайних подій.

Складовою частиною професійної підготовки співробітників органів внутрішніх справ є тактико-спеціальна підготовка, яка допомагає майбутньому працівнику органів внутрішніх справ успішно вирішувати службово-бойові завдання в умовах надзвичайних обставин мирного і воєнного часу.

Практика показує, що працівники органів внутрішніх справ в екстремальних ситуаціях часто є недостатньо підготовленими, в їх діях відсутні чіткість, згуртованість і оперативність. Допускаються серйозні помилки у розстановці сил і засобів, організації управління нарядами і підтримання з ними зв'язку, в матеріально-технічному забезпеченні, не приділяється належної уваги захисту особового складу. Все це веде до негативних наслідків у проведенні спеціальних операцій. Про це свідчать події останніх років, пов'язані з ліквідацією наслідків на Чорнобильській АЕС, захопленням злочинцями літаків, груповими порушеннями громадського порядку і масовими беспорядками в м. Києві та інших містах колишнього Радянського Союзу.

Тактико-спеціальна підготовка тісно пов'язана з правовими юридичними дисциплінами, які вивчають і питання правового забезпечення силових тактичних дій працівників міліції.

Підготовка особового складу органів внутрішніх справ до дій в особливих умовах здійснюється в системі професійної підготовки, а також на спеціальних заняттях: оперативно-тактичних і тактико-спеціальних, командно-штабних навчаннях, штабних тренуваннях, тактико-спеціальних заняттях, практичних тренуваннях.

Питання діяльності й управління органами внутрішніх справ в особливих умовах вивчаються у вищих навчальних закладах МВС України (курси спеціальної тактики або тактико-спеціальної підготовки, основи управління органами внутрішніх справ). Ці питання включаються до навчальних планів підготовки, підвищення кваліфікації, перепідготовки, стажування, службової підготовки за місцем служби, а також вивчаються самостійно.

Важливою частиною професійної підготовки співробітників органів внутрішніх справ є тактико-спеціальна підготовка, метою якої є навчання особового складу органів, підрозділів, установ, навчальних закладів системи МВС України вмілим діям у екстремальних ситуаціях, завчасна підготовка керівного і начальницького складу до виконання службово-бойових завдань в умовах надзвичайних обставин мирного та воєнного часу.

Основу цієї підготовки складає розробка та вивчення тактичних способів і прийомів дій в екстремальних ситуаціях, порядок застосування зброї, спеціальних засобів, бойової та спеціальної

техніки, додержання керівниками і начальницьким складом методики прийняття рішень та управління силами й засобами, бойовими порядками в ході проведення спеціальних операцій по затриманню злочинців в екстремальних ситуаціях.

Основні завдання тактико-спеціальної підготовки:

формування у співробітників високих морально-бойових і волевих якостей;

вироблення у співробітників системного підходу до прийняття рішень на виконання поставлених завдань;

розвиток у співробітників теоретичних знань і практичних навичок в організації та управлінні діями елементів бойового порядку в спеціальних операціях;

прищеплення співробітникам навичок штабної культури при оформленні графічних документів (робочої карти (плану), схем) та роботи з ними.

Предметом тактико-спеціальної підготовки є теорія і практика підготовки та здійснення службово-бойових дій підрозділами органів внутрішніх справ і військовими силами Національної гвардії України в екстремальних ситуаціях.

Теорія тактико-спеціальної підготовки досліджує:

зміст і характер екстремальних ситуацій, причини їх виникнення та сприятливі їм умови;

розкриває закономірності та принципи дії сил і засобів органів внутрішніх справ у цих умовах;

вивчає можливість військових сил щодо ліквідації надзвичайних обставин та їх наслідків;

розробляє способи підготовки і ведення службово-бойових дій створеними угрупованнями військових сил і підрозділів органів внутрішніх справ МВС.

Теоретичні положення тактико-спеціальної підготовки знаходять своє відображення в статутах, наказах, настановах, підручниках, навчальних посібниках і теоретичних працях.

Практичний аспект тактико-спеціальної підготовки охоплює діяльність керівників усіх рівнів, підрозділів і формувань, всього особового складу органів внутрішніх справ щодо підготовки і безпосереднього ведення службово-бойових дій в екстремальних ситуаціях.

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ 1. Вступ до курсу „Тактико-спеціальна підготовка”	6
1.1. Предмет, завдання й зміст тактико-спеціальної підготовки співробітників органів внутрішніх справ	6
<i>Питання для повторення</i>	20
<i>Питання для обговорення</i>	20
1.2. Тактика професійної діяльності. Організація охорони громадського порядку патрульною службою міліції	21
<i>Питання для повторення</i>	38
<i>Питання для обговорення</i>	38
1.3. Права й обов’язки патрульних нарядів міліції під час охорони громадського порядку	39
<i>Питання для повторення</i>	56
<i>Питання для обговорення</i>	57
Розділ 2. Організаційно-правові основи застосування співробітниками органів внутрішніх справ спеціальних засобів та вогнепальної зброї	58
2.1. Застосування співробітниками органів внутрішніх справ заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї при охороні громадського порядку	58
<i>Питання для повторення</i>	84
<i>Питання для обговорення</i>	84
2.2. Спеціальні засоби, що застосовуються підрозділами органів внутрішніх справ при охороні громадського порядку	85
<i>Питання для повторення</i>	105
<i>Питання для обговорення</i>	105

Розділ 3. Особливості діяльності органів внутрішніх справ при надзвичайних ситуаціях	106
3.1. Надзвичайні обставини й особливі умови для діяльності органів внутрішніх справ та їх характеристика	106
<i>Питання для повторення</i>	127
<i>Питання для обговорення</i>	127
3.2. Загальні (організаційні) й тактичні принципи діяльності органів внутрішніх справ в особливих умовах	128
<i>Питання для повторення</i>	145
<i>Питання для обговорення</i>	145
3.3. Нормативно-правове регулювання діяльності органів внутрішніх справ в умовах виникнення надзвичайних ситуацій	146
<i>Питання для повторення</i>	172
<i>Питання для обговорення</i>	173
Розділ 4. Організація діяльності угруповань органів внутрішніх справ в умовах виконання спеціальних бойових завдань	174
4.1. Угрупування сил і засобів органів внутрішніх справ при виконанні службових та спеціально-бойових завдань	174
<i>Питання для повторення</i>	193
<i>Питання для обговорення</i>	194
4.2. Заходи особистої безпеки працівників міліції при несенні служби	194
<i>Питання для повторення</i>	206
<i>Питання для обговорення</i>	206
4.3 Зовнішня та внутрішня взаємодія органів внутрішніх справ в особливих умовах. Робота з населенням	207
<i>Питання для повторення</i>	259
<i>Питання для обговорення</i>	260

Розділ 5. Діяльність органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку під час проведення масових заходів	261
5.1. Тактика дії сил органів внутрішніх справ при проведенні масових заходів	261
<i>Питання для повторення</i>	281
<i>Питання для обговорення</i>	281
5.2. Особливості планування та ведення спеціальних операцій з припинення масових безпорядків під час проведення масових заходів	282
<i>Питання для повторення</i>	317
<i>Питання для обговорення</i>	318
Список рекомендованої літератури	320